Any 2025 [Quarta època] 34

NILUS

SOCIETAT CATALANA D'EGIPTOLOGIA

Butlletí de la Societat Catalana d'Egiptologia

Memòria dels treballs desenvolupats per la Missió Arqueològica de la Universitat de Barcelona-IPOA, en el jaciment d'Oxirrinc (El-Bahnasa, Egipte). Campanya 2025

Sumari

NILUS
Butlletí de la Societat Catalana d'Egiptologia

Adreça postal:
Carrer d'Aragó, 305, entresol
08009 Barcelona
Telèfon 93 457 81 20

Adreça Internet:
www.egiptologia.cat
info@egiptologia.cat

Director:
Josep Padró

Secretària:
Maria Teresa Mascort

Cosell de redacció:
Andrés Ayén
Núria Castellano
Albert Llarena
Joan Miralles
Concepció Piedrafita
Esther Pons
Pere Simó
Pere Solà
Javier Uriach
Jaume Vivó

Fotografia de la coberta:
Vista del sector 22 a l'inici d'aquesta temporada. © Missió Arqueològica d'Oxirrinc.

Fotografia de la darrera coberta:
Màscara 22526 restaurada durant la present campanya. © Missió Arqueològica d'Oxirrinc.

Edita:
Societat Catalana d'Egiptologia

Disseny:
Jaume Vivó

Maquetació:
Joan Aguilar

Impressió:
QPPrint, SL
ISSN 1133 - 5343
Dipòsit legal:
B. 38263-1992

Memòria dels treballs desenvolupats per la Missió Arqueològica de la Universitat de Barcelona-IPOA, en el jaciment d'Oxirrinc (El-Bahnasa -Egipte). Campanya 2025 1

Maite Mascort Roca, Esther Pons Mellado, Ignasi Adiego Lajara, Hassan Ibrahim Amer, Ibrahim Hassan Amer, Bernat Burgaya Martínez, Núria Castellano Solé, Antonio López Cano, Adriana Recasens Escardó, Laura Eloisa Sánchez-Barriga Pons.

La importància dels cons funeraris i la localització de la tomba d'Amenhotep fill de Hapu (K-396-) 10

Jaume Vivó

Domènec Terradellas, un desconocido compositor catalán del Barroco Tardío 16

Roser Maeso

Crònica de l'antic Egipte, *circa* 1475-1436 a.C. 21

Josep Padró

Crònica de l'Egiptologia, 1871-1875 24

Josep Padró

Noticiari egiptològic, 2025 25

Maite Mascort (M.M.), Concepció Piedrafita (C.P.), Esther Pons (E.P.)

Memòria d'activitats culturals
desenvolupades en el transcurs de l'any 2025 28

Pere Solà Subirats

Publicacions

Nilus es distribueix gratuïtament als socis de la Societat Catalana d'Egiptologia. Les entitats poden rebre **Nilus** per intercanvi amb publicacions similars, o com a socis institucionals, pagant la quota corresponent que comprèn l'import del butlletí i les despeses d'enviament.
La revista **Nilus** sotmet els originals que es presenten per ser publicats, al parer d'un mínim de dos avaluadors.
La revista **Nilus** no s'identifica necessàriament amb l'opinió dels seus col·laboradors, en els treballs publicats, que són de la completa responsabilitat dels seus respectius autors.

La importància dels cons funeraris i la localització de la tomba d'Amenhotep fill de Hapu (K-396-)

Jaume Vivó

Amenhotep fill de Hapu (*imn-ḥtp ir n ḥpw*), conegut també amb el nom familiar **Huy** (*ḥwy*), fou un dels personatges privats —és a dir, no pertanyents a la reialesa— més importants del regnat d'Amenhotep III i probablement de tota la història de l'antic Egipte. El seu record i veneració, que juntament amb Imhotep, el cèlebre constructor del complex funerari de Djesert a Saqqara, va sobrepassar la seva pròpia existència històrica fins a molts segles després de la seva mort, fins el punt d'entrar a formar part del panteó egipci en època greco-romana.

S'ha investigat i publicat molt sobre la figura d'Amenhotep, ja que ell mateix, sembla que es va preocupar força per deixar constància de que el seu record perdurés més enllà de la seva mort, com ho testimonien clarament els seus monuments que sortosament han arribat fins els nostres dies. Amenhotep, tal com ell mateix ens explica, va gaudir del favor reial instal·lant com a mínim, nou estàtues seves al Gran Temple d'Amon a Karnak,[1] on ens informa de la seva biografia, així com de les tasques que el rei li havia anat encomanant al llarg de la seva llarga vida (fig. 1).

Fig. 1. Estàtua d'Amenhotep fill de Hapu representat assegut sobre els talons, coneguda com la dels "vuitanta-anys", Museu d'El Caire JE 42127 (foto J.V.).

Sembla que Amenhotep era d'origen modest i natural d'Atribis (l'actual Tell Atrib), ciutat del sud del Delta, on probablement va néixer a finals del regnat de Tutmosis III o a inicis del d'Amenhotep II, però en realitat no disposem de notícies sobre la seva infància i joventut, com de fet, passa amb la majoria d'altres alts funcionaris contemporanis. No sabem en quin moment concret de la seva llarga carrera, va aconseguir captar l'atenció del rei, ja que probablement era prop dels cinquanta anys, quan Amenhotep III li atorgà el títol d'escriba reial sota les seves ordres directes, a través del qual tingué accés al coneixement dels antics textos rituals sagrats. Per la seva saviesa i lleialtat Amenhotep III li va encarregar la preparació de la celebració del seu primer festival *Sed* de l'any 30, on va actuar com a representant del rei i líder del festival.[2]

Amenhotep fill de Hapu, com a *escriba reial en cap dels reclutes*, tenia sota el seu control la tasca de reclutar personal tant per a l'exèrcit com per als treballs civils; disposant així de tota la mà d'obra del país, fet que li va permetre portar a terme la gran activitat arquitectònica empresa per Amenhotep III. L'escriba, Amenhotep fill de Hapu, com a *supervisor de tots els treballs del rei*, fou el responsable, per exemple, del transport de la monumental estàtua del rei, de més de 20 m d'alçada, situada al costat sud del X piló de Karnak, així com de les estàtues del temple funerari d'Amenhotep III a l'oest de Tebes, conegudes com els colossos de Memnó. Tot i això, el privilegi més gran que Amenhotep fill de Hapu obtingué del rei, va ser la construcció d'un gran temple funerari a la seva pròpia memòria, situat al costat mateix dels temples de *Milions d'Anys* dels anteriors monarques i del mateix Amenhotep III, al límit de la zona cultivable, al peu de la gran necròpoli tebana.[3] Aquest fet es pot considerar extraordinari, ja que era la primera vegada que un funcionari aconseguia una distinció tan alta. (fig. 2)

Amenhotep fill de Hapu va gaudir d'un gran prestigi com a persona venerable, tal com ho demostren les seves estàtues procedents del temple de Karnak. L'estudi d'Alexandre Varille.[4] va fer evident que les dues estàtues trobades als peus del gran colós d'Amenhotep III davant del X piló, tenien la funció d'intermediar entre els fidels i el déu Amon,[5] fins i tot, va arribar a considerar-se que tenien poders guaridors (fig. 3). Amb el pas dels anys, la devoció envers Amenhotep fill de Hapu es va anar engrandint. A l'època ramèssida es va considerar fill del déu Ptah, fins i tot va ser divinitzat en època grecoromana, associat a la figura d'Imhotep,[6] i representat en alguns temples un al costat de l'altre compartint espai amb altres divinitats (fig. 4).

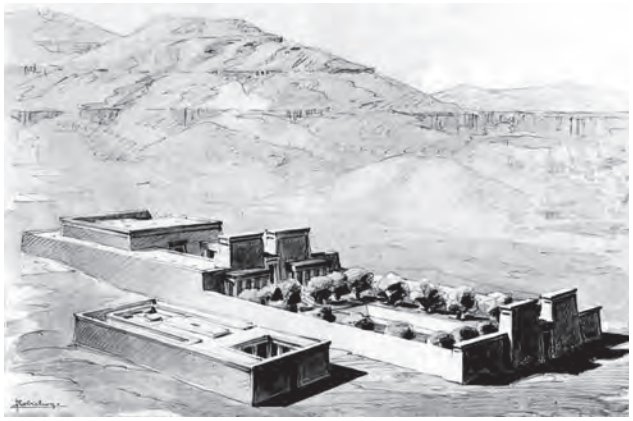

Fig. 2. Dibuix idealitzat dels temples d'Amenhotep fill de Hapu (darrera) i de Tutmosis II (devant) realitzat per C. Robichon "(ROBICHON i VARILLE, *Le temple du scribe royal*, pl. XX)".

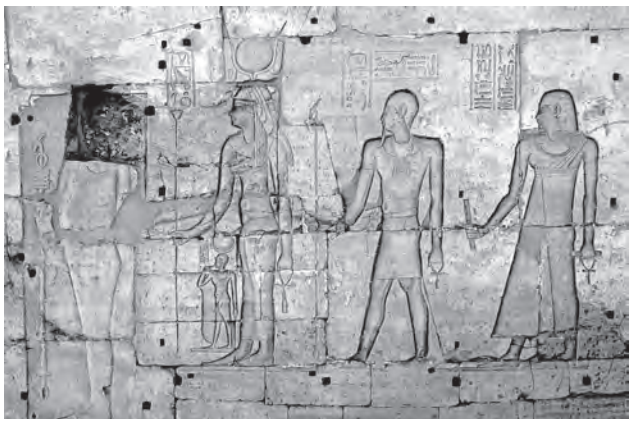

Fig. 4. El déu Ptah seguit per Hathor, amb una figura petita d'Harsomtus, Imhotep i Amenhotep fill de Hapu. Temple de Ptah (Karnak) època ptolemaica (foto J.V.).

La localització de la tomba d'Amenhotep fill de Hapu, ha estat durant molt de temps —i continua essent—, motiu d'una certa controvèrsia. Des de l'any 1829, en que va aparèixer en el mercat d'antiguitats un primer fragment de la tapa del seu sarcòfag de granit negre, (actualment conservat en el Museu del Louvre, D 4) (fig. 5), van anar apareixent en anys posteriors, fins a quatre fragments més del mateix sarcòfag y nou fragments addicionals del taüt, també de granit negre, que es conserven actualment en diferents museus. L'aparició també d'un nombre considerable de cons funeraris dispersos per la necròpolis tebana, suggereix que tots aquests materials haurien sortit de la seva tomba, situada en un emplaçament encara desconegut.

En el seu estudi, Varille va publicar un fragment de text procedent d'un mur del temple funerari d'Amenhotep fill de Hapu, que sembla indicar que aquest va disposar d'una tomba bellament decorada: "*… el monument funerari. Uns picapedrers de la necròpolis foren destinats a excavar la seva tomba (així com) escribes dibuixants i tota mena d'artesans que hi executaren la decoració [en] treballs [sòli]ds …*"[7]

A finals d'abril de 1969, segons la narració en primera persona publicada per Dino Bidoli,[8] ens informa que havien aparegut en mans de dos comerciants d'antiguitats de Gurna, diversos exemplars de tres tipus de cons funeraris d'Amenhotep fill de Hapu. Pel gran nombre d'exemplars i pel seu bon estat de conservació, Bidoli va creure que podria tractar-se d'una troballa recent que el podria portar a descobrir l'emplaçament de la tomba d'Amenhotep. Després d'uns quants dies interrogant els venedors, va aconseguir finalment parlar amb un camperol de Qurnet Murai, el qual li va explicar que havia trobat els cons funeraris junts per

Fig. 3. Amenhotep fill de Hapu en actitud d'escriba, Museu d'El Caire JE 44862 = Museu de Luxor J4 (foto J.V.).

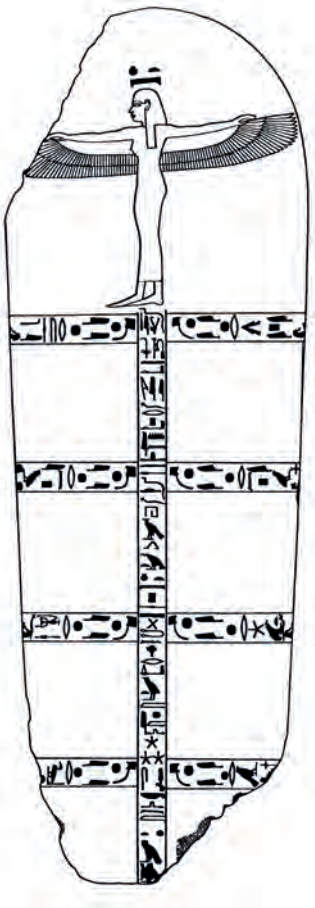

Fig. 5. Dibuix realitzat per J. J. Clère del fragment de la tapa del sarcòfag exterior. Museu del Louvre D 4 (VARILLE, *Inscriptions*, pl. XIII).

terra disposats en una filera, mentre tractava d'anivellar el pati de casa seva per construir-hi un forn.

Bidoli fa un relat força imprecís sobre el lloc exacte on es trobaria la presumpta tomba d'Amenhotep fill de Hapu, situant-la a la vessant sud del turó de Qurnet Murai, entre les cases dels habitants actuals i no gaire lluny de l'entrada de la vall de Deir el-Medina. A continuació Bidoli descriu breument l'estat de conservació completament ruïnós de l'interior de la tomba, i amb l'ajut de Dieter Arnold, en va dibuixar un esbós que adjuntà a la seva publicació (fig. 6).

La realitat és que, des de llavors, —exceptuant alguns estudis recents—, no s'havien fet gaire esforços per intentar localitzar aquesta nova tomba. Entre aquests treballs destaca el de Dietrich Wildung,[9] que estudia en paral·lel les dues figures històriques d'Imhotep i Amenhotep fill de Hapu i el seu procés de divinització, és a dir, el pas de l'home al déu.

En referència a la tomba d'Amenhotep, que Bidoli situa a Qurnet Murai, Wildung, amb uns arguments considerats poc sòlids, exposa la hipòtesi, refusada per Luc Gabolde,[10] que aquesta s'hauria construït a l'inici de la carrera d'Amenhotep i hauria estat abandonada en ascendir en el seu estatus social, per construir-se una segona tomba, més pròxima en disseny i ubicació a les tombes reials situades en els penya-segats de la muntanya tebana i més propera a la Vall dels Reis. Els arguments aportats per Wildung son que el material emprat i la qualitat del sarcòfag i taüt d'Amenhotep, poc habituals per a un particular en aquells dies, no presentaven indicis de que haguessin sofert una destrucció sistemàtica, sinó que semblava que s'haguessin trencat al ser llençats des d'una certa altura. Per aquest motiu, va proposar atribuir-li una coneguda tomba completament arruïnada i probablement preparada originàriament per a un príncep o princesa d'inicis de la dinastia XVIII, que havia estat reutilitzada en època tardana com a sepultura col·lectiva. Aquesta tomba, coneguda amb el nom de Bab el-Maaleg ("la tomba penjada"), situada al Wadi en-Nisr (Vall de les Àligues) es troba a uns vint metres del terra en un penya-segat al nord-oest de Deir el-Medina. Tot i la suggeridora hipòtesis de Wildung, no hi ha cap prova arqueològica concloent de que aquesta tomba hagués pogut ser el lloc de descans etern d'Amenhotep fill de Hapu.

Uns anys més tard, Friederike Kampp,[11] actual directora del Museu Egipci de Berlín, va realitzar pel seu doctorat un excel·lent treball d'investigació sobre el conjunt de totes les tombes tebanes de l'Imperi Nou, incloent tant les que estaven decorades que tenien número oficial "TT" (*Theban Tomb*), com aquelles que encara no tenien número oficial, tinguessin restes de decoració o no, donant-les-hi una numeració pròpia i per evitar confusions, les enumerà entre guions. Actualment se'ls hi afegeix a més el prefix "K" per Kampp.

A partir de les troballes de cons funeraris i de les informacions i fotografies publicades per Bidoli, tot i la imprecisió de dades disponibles, Kampp va situar de manera provisional la tomba núm. K-396- assignada a Amenhotep fill de Hapu, aproximadament sota les cases a l'extrem sud del turó de Qurnet Murai.[12] Probablement, per la proximitat del temple funerari d'Amenhotep III, la zona de Gurnet Murai havia estat utilitzada per diversos alts càrrecs d'Amenhotep III; no seria, doncs, res d'estrany que la tomba d'Amenhotep fill de Hapu es trobés en aquest

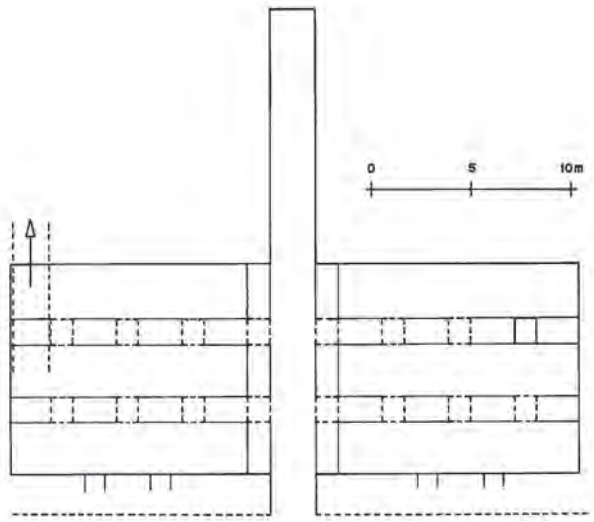

Fig. 6. Croquis de D. Arnold segons la descripció de D. Bidoli (BIDOLI, "Zur Lage des Grabes", p. 23).

indret, tot i que, malauradament, a causa de la pobra qualitat de la pedra i del fet que la zona ha estat densament habitada en temps moderns fins fa molt pocs anys, l'estat de conservació del monument hagi sofert danys irreparables.

S'ha de fer notar, que l'emplaçament de la tomba al turó de Qurnet Murai estaria en línia visual tant en direcció al seu propi temple funerari com amb el d'Amenhotep III.

El disseny arquitectònic d'algunes poques tombes privades cap a finals del regnat d'Amenhotep III pertanyents als més alts funcionaris,[13] va experimentar un canvi evolutiu propi, respecte a la simplicitat de les tombes en forma de «T» invertida. Aquestes colossals tombes consistien, en general, d'un gran pati enfonsat al qual s'accedia mitjançant una rampa o unes escales. Al centre d'una àmplia façana s'obria la porta d'entrada, a vegades porticada, que donava accés a una gran sala hipòstila rectangular paral·lela a la façana amb grans columnes a banda i banda d'un passadís central. Segueix una sala longitudinal també columnada, que donava accés a la capella funerària. Per poder dur a terme aquestes impressionants construccions i decorar-les amb relleus molt elaborats i de gran bellesa, els constructors van haver d'escollir la zona baixa de Xeikh Abd el-Gurna, Khokha i l'Assasif, per trobar una roca de més qualitat, encara que, com era previsible, cap d'aquestes tombes es va poder finalitzar completament. Sembla ser, segons el dibuix publicat per Bidoli, que la tomba perduda d'Amenhotep fill de Hapu a Qurnet Murai, també formaria part d'aquest grup de grans tombes de l'últim decenni del regnat d'Amenhotep III.

Entre els anys 2006 i 2011 el govern egipci, seguint les recomanacions de la UNESCO de 1979 per a la salvaguarda d'aquest immens patrimoni mundial, va decidir finalment enderrocar les cases construïdes damunt de les tombes de la necròpolis tebana i reubicar les famílies en un nou indret situat a uns cinc quilòmetres al nord-est, anomenat Gurna el-Gedida (o New Gurna). No cal dir que aquest procés va comportar una certa controvèrsia, ja que, si d'una part es tractava de protegir, estudiar i restaurar les tombes que durant dècades havien estat cobertes per habitatges moderns, també implicava la destrucció i desaparició d'una arquitectura autòctona tradicional, però sobretot, la pèrdua d'un patrimoni cultural i social de moltes famílies que durant varies generacions havien viscut en aquests indrets.

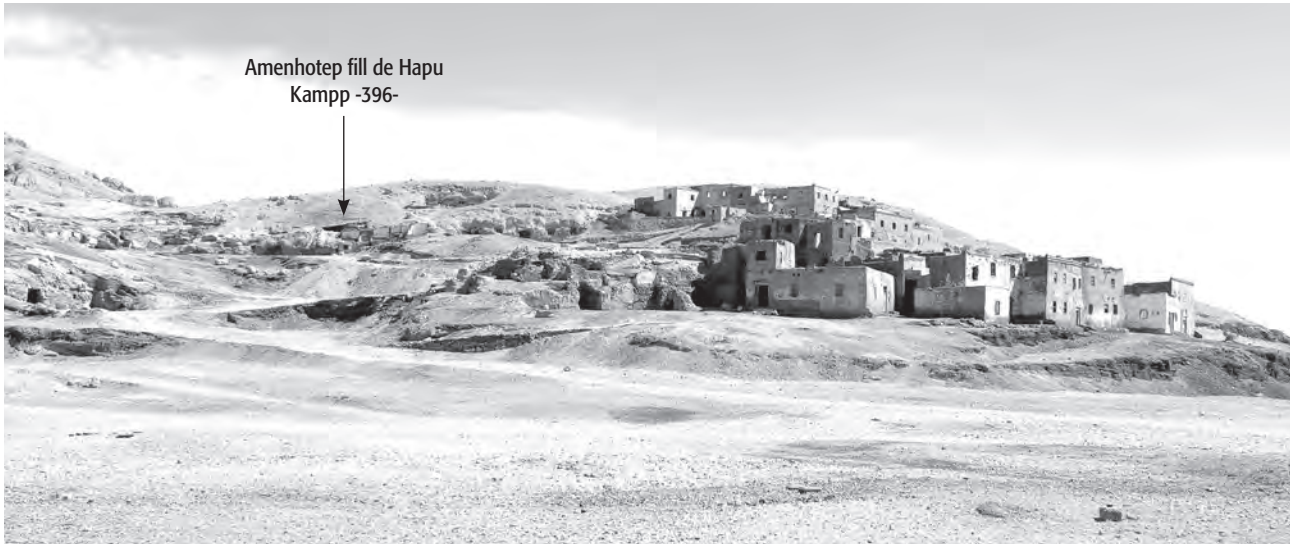

Fig. 7 i **8.** Situació de la tomba K -396- d'Amenhotep fill de Hapu a Qurnet Murai (fotos J.V.).

Actualment, al sud-oest de la zona de Qurnet Murai, tot i que els seus habitants van ser desallotjats, encara es poden veure algunes desenes de cases com a mostra de la seva arquitectura tradicional, tot i que els seus interiors es troben completament en estat ruïnós. De moment, no tenim constància dels plans definitius del govern egipci envers aquestes cases, sembla que es vol estudiar cas per cas per decidir si s'enderroquen o no, tot i que la prioritat principal continua sent el de protegir el patrimoni arqueològic de l'antic Egipte.

El juny de l'any 2015 es va procedir a la neteja del lloc i a la retirada de les runes de les cases enderrocades, per la qual cosa, al finalitzar els treballs, es va elaborar un interessant i detallat informe fet per Fathy Awad Reyad,[14] arquitecte del Servei d'Antiguitats, que va estructurar la zona, de nord a sud, en tres grans seccions (QM1-QM3), cadascuna de les quals agrupava diversos nuclis de cases properes entre si (*structures*). Reyad, va fer una breu descripció de l'estat actual de les runes, la planta, la situació i la distribució de les habitacions (*space*) casa per casa, així com, va incloure el nom del propietari, la seva família, i la professió actual de cadascun dels seus membres, sense oblidar si hi havia alguna tomba dins del seu perímetre.

A la secció QM3, que va ser la darrera a ser enderrocada i on encara es troben les cases dempeus, Reyad descriu les runes de la estructura 216 que pertanyien a la casa, de dues plantes (espais 1397 a 1405) habitada per la família del seu propietari Mohammad Hassaan Mohamadin i les famílies dels seus quatre fills. Al costat est del pati, Reyad va localitzar la tomba K -396-, atribuïda per Bidoli a Amenhotep fill de Hapu, que hem mencionat més amunt.

Reyad ens informa que en el transcurs de la retirada dels enderrocs del costat oriental (espais 1400-1404) es van trobar més de dos-cents cons funeraris de tres tipus pertanyents a Amenhotep fill de Hapu, aquests corresponen segons el *Corpus* de Davies & Macadam[15] als números D&M10, D&M40 i D&M65.[16] També assenyala que, durant les tasques d'enderrocament, en eliminar les acumulacions d'una runa antiga, s'hi van trobar també un nombre considerable d'aquests mateixos tipus de cons, així com altres objectes vinculats al propietari de la tomba (fig. 7 i 8).

Sembla evident que la tomba d'Amenhotep fill de Hapu, s'havia pogut finalment localitzar. Seguint la narració de l'informe de Reyad i les fotografies que va publicar, l'any 2019 vaig poder aproximar-me al lloc[17] i constatar que la tomba es trobava en un estat lamentable i completament amb runes, ja que el sostre havia col·lapsat. L'entrada de la tomba estava protegida per una reixa de ferro.

Posteriorment, ens vam assabentar[18] que el Ministeri de Turisme i Antiguitats d'Egipte va encarregar a Abu Al-Hajjaj Tayeh Hassanein Mahmoud la inspecció de la tomba K -396-, i un cop finalitzada en va publicar un breu informe.[19] La inspecció visual va començar el 16 d'octubre de 2019, amb l'elaboració d'un plànol arquitectònic, així com la neteja de la zona on, al sud-est va localitzar les restes d'un mur de tovots, que envoltaria el pati. En un dels tovots va trobar una estampació rectangular d'Amenhotep amb el títol de *noble hereditari* (*iry pˁt*). Al costat nord-est, van aparèixer més cons funeraris (sense especificar quants ni de quin tipus) i un fragment d'estela.

En el seu informe, Mahmoud assenyala que va col·locar una porta amb una reixa de ferro per protegir l'entrada de la tomba, la qual dona accés a una sala transversal amb setze columnes (probablement pilars), de les quals només una, a l'extrem nord-est resta dempeus, tal com ja havia descrit Bidoli en el seu article de 1970. També indica que a l'extrem nord-oest, un pou donaria accés a la cambra funerària. Al centre de la paret nord-oest de la sala transversal s'obre una sala longitudinal completament plena de runa.

Mahmoud proposa que la causa de la destrucció de la tomba podia haver estat causada pels esdeveniments succeïts durant el període d'Amarna i també per les inundacions que va haver-hi l'any 1995.

Considerem, igual que Bidoli, que el pou esmentat probablement correspon a un passatge descendent, similar als documentats a les tombes dels seus col·legues Ramose (TT 55) i Kheruef (TT 192). D'altra banda, sembla poc probable que els esdeveniments d'Amarna estiguessin directament relacionats amb la destrucció de la tomba, especialment si es té en compte l'excel·lent estat de conservació de les estàtues conegudes d'Amenhotep fill de Hapu. Sembla més probable que els danys observats es puguin atribuir a la baixa qualitat de la pedra calcària de Qurnet Murai i a les inundacions que s'han produït al llarg del temps.

L'estat ruïnós actual de la tomba no permet corroborar aquestes hipòtesis. Fins que no s'hi duguin a terme noves intervencions arqueològiques sistemàtiques que permetin documentar eventuals restes de decoració i accedir a la cambra funerària —on podrien conservar-se encara vestigis del sarcòfag—, no disposarem d'una evidència concloent sobre la seva utilització efectiva per part d'Amenhotep.

La ubicació de la tomba, amb vista directa al seu temple funerari, així com i sobretot, pel gran nombre de cons funeraris recuperats, semblen indicar amb força probabilitat que ens trobaríem davant la tomba d'Amenhotep fill de Hapu.

CONS FUNERARIS D'AMENHOTEP (HUY) FILL DE HAPU:

Actualment d'Amenhotep (Huy) fill de Hapu es coneixen quatre tipus diferents de cons funeraris (D&M10, D&M40, D&M65 i un tipus inèdit al *Corpus* amb el núm. A.11),[20] tots ells procedents presumiblement de la seva tomba K-396- de la necròpolis tebana, que ens aporten en conjunt, la informació essencial que el personatge ens va voler transmetre a través d'aquests objectes.[21] Varille, en la publicació sobre Amenhotep fill de Hapu, esmenta solament els dos tipus de cons que eren coneguts en el moment de portar a terme el seu estudi, el D&M10 i el D&M40, així com un fragment d'un maó amb tres estampacions idèntiques al tipus D&M40. El fet que publiqués únicament aquests dos tipus, s'explica perquè Varille va entregar el seu treball per imprimir l'any 1939, però per una sèrie de circumstàcies imprevistes no es va poder publicar fins l'any 1968.[22]

L'any 1957, quan es va publicar el *Corpus* de Davies i Macadam es coneixien tres tipus de cons, el dos esmentats per Varille i un més amb el núm. D&M65. Força anys més tard, el 1991, Charles C. Van Siclen III i Donald P. Ryan,[23] van publicar una petita col·lecció privada del sud de Texas amb catorze cons, entre els quals n'hi havia dos del tipus ja conegut D&M10 (FC 5, 6) i un d'inèdit (FC 7) tots tres atribuïts a Amenhotep fill de Hapu.[24]

Con núm. D&M10:

imꜣḫy ḫr wsir iry pˁt imn-ḥtp ḏdw n.f ḥwy pꜣ n ḏˁl m rk tpy tꜣ ir.n sꜣb ḥpw

El venerat davant d'Osiris, el noble hereditari, Amenhotep, anomenat Huy, lloat a tot Egipte, engendrat pel dignatari Hapu.

Con núm. D&M65:

imꜣḫy ḫr wsir sš nsw ḥwy n ḥwt-ḥrt-ib mꜣˁ ḫrw

El venerat davant d'Osiris, l'escriba reial, Huy, d'Atribis, justificat.

Con núm. D&M40:

imꜣḫy ḫr wsir iry pˁt imn-ḥtp ir n sꜣb ḥpw n km-wr mꜣˁ ḫrw

El venerat davant d'Osiris, el noble hereditari, Amenhotep, engendrat pel dignatari Hapu de Kemur, justificat.

Con núm. A.11:

imꜣḫy ḫr wsir iry pˁt sš nsw ḥwy n ḥwt-ḥrt-ib mꜣˁ ḫrw

El venerat davant d'Osiris, el noble hereditari, l'escriba reial, Huy, d'Atribis, justificat.

LOCALITZACIÓ ACTUAL DELS CONS FUNERARIS D'AMENHOTEP FILL DE HAPU:

D&M10: Basilea, Antikenmuseum Basel und Sammlung Ludwig (BSAe 1091); **Chicago**, ISAC Museum, Institute for the Study of Ancient Cultures, The University of Chicago (E16711); **El Caire**, magatzem IFAO (4836, 4846); **Londres**, British Museum (EA 62778); **Luxor**, Abu el-Goud Old Storage Magazine (reg. 195, subnúm. 1173/58, tres exemplars amb el mateix número); **Memphis** (TN), The Institute of Egyptian Art and Archaeology, The University of Memphis (2001.3.1); **Nova York**, Metropolitan Muse-um of Art (30.6.144); **Oxford**, Ashmolean Museum (1972.205, 1972.206); **Texas Sud**, col·lecció particu-lar (FC 5, FC 6). *****Cal afegir vint-i-tres exemplars més, apareguts en diferents subhastes per internet entre 2005 i 2025.

D&M40: Chicago, ISAC Museum, Institute for the Study of Ancient Cultures, The University of Chicago (dos cons: E16702 i l'altre sense número de registre, un maó E16704); **Ginebra**, Musée d'Art et d'Histoire (026030); **Hildesheim**, Roemer und Pelizaeus Museum (5434, 5594); **Ipswich**, Ipswich Museum (R.1931-122); **Londres**, British Museum (EA 62776); **Londres**, Petrie Museum of Egyptian Archaeology, Univer-sity College (UC 38056); **Luxor**, Abu el-Goud Old Storage Magazine (reg. 195, subnúm. 1173/20, dos exemplars amb el mateix número); **Luxor**, Deir el Medina, magatzems de l'IFAO (un exemplar); **Luxor**, Magatzem de Gurna (59 exemplars); **Oxford**, Ashmolean Museum (1972.242); **Torí**, Museo Egizio (S. 9932); **Würzburg**, Martin von Wagner Museum der Universität Würzburg (K89). *****Cal afegir vint-i-set exemplars més, apareguts en diferents subhastes per internet entre 2005 i 2025.

D&M65: Boston, Museum of Fine Arts (72.313); **Colònia**, Rautens-trauch-Joest-Museums, Collection Doetsch (22); **Londres**, British Museum (EA 62775); **Luxor**, Magatzem Gurna (3 exemplars); **Oxford**, Ashmolean Museum (1972.272)., **Sydney**, Macquaire University History Museum (MU 4782). *****Cal afegir vint-i-cinc exemplars apareguts en diferents subhastes per internet entre 2005 i 2025.

622/A.11: Colònia, Rautenstrauch-Joest Museum (un exemplar); **Leiden**, Rijksmuseum van Oudheden (F 2015/9.483); **Luxor**, Abu el-Goud Old Storage Magazine (reg. 195, subnúm. 1173/106); **Texas Sud**, col·lecció privada (FC 7); **Sydney**, Macquaire University History Museum (MU 4858). *****Cal afegir set exemplars més, apareguts en diferents subhastes per internet entre 2005 i 2025.

NOTES:

1 Museu d'El Caire CG 4217, JE 44862 = Luxor J4, JE 44861, CG 583-CG 835, JE 36498, CG 551, Esna s/n, CG 1199. Museu Britànic EA 103.

2 William J. MURNANE, "The organization of Government under Amenhotep III", en: D. O'Connor & E. Cline (ed.), *Amenhotep III: Perspectives on His Reign*, University of Michigan Press, Ann Arbor 1998, p. 219 i ss.

3 C. ROBICHON i A. VARILLE, *Le temple du scribe royal Amenhotep fils de Hapou*, Fouilles de l'Institut français du Caire, Tome XI, vol. I, Institut français d'archéologie orientale, El Caire 1936.

4 Alexandre VARILLE, *Inscriptions concernant l'architecte Amenhotep fils de Hapu*, Institut français d'archéologie orientale. Bibliothèque d'étude, Tome XLIV, El Caire 1968.

5 VARILLE, *Inscriptions*, p. 141. Vegeu també: José Manuel GALÁN "Amenhotep son of Hapu as Intermediary between the People and the Divine", en: Z. Hawass (ed.), *Egyptology at the Dawn of the Twenty-First Century: Proceedings of the Eighth International Congress of Egyptologists, Cairo, 2000*, vol. 2, El Caire 2004, p. 221-229.

6 Imhotep, canceller i arquitecte a qui s'atribueix la realització del complex funerari del rei Djesert de la dinastia III (2686-2613 a. C.) a Saqqara. En època ramèssida se'l va considerar fill del déu Ptah, va ser divinitzat a la Baixa Època i assimilat pels grecs amb Asclepi, déu de la medicina.

7 VARILLE, *Inscriptions*, p. 87, Texte n. 28.

8 Dino BIDOLI, "Zur Lage des Grabes des Amenophis, Sohn des Hapu", en: *Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts, Abteilung Kairo*, Vol. 26, Mainz/Rhein 1970, p. 11-14, taf. VII.

9 Dietrich WILDUNG, *Imhotep und Amenhotep. Gottwerdung im alten Ägypten*, Münchner Ägyptologische Studien 36, Munic 1977.

10 Luc GABOLDE, Hassan Ibrahim AMER, Pascale BALLET, i Michel CHAUVEAU, "Le «Tombeau Suspendu» de la «Vallée de l'Aigle»", en: *Bulletin de l'Institut français d'archéologie orientale*, Vol. XCIV, El Caire 1994, p. 174-175, 228.

11 Friederike KAMPP, *Die Thebanische Nekropole. Zum Wandel des Grabgedankens von der XVIII. bis zur XX. Dynastie*, Theben XIII, 2 vols., Mainz Am Rhein 1996.

12 KAMPP, *Die Thebanische Nekropole*, p. 766-767, Fig. 691. Suplement, plànol I : Qurnet Murai, possiblement A 3.

13 Per exemple les tombes: TT 48 d'Amenemhat anomenat Surero, administrador en cap del rei, supervisor del bestiar d'Amon; TT 55 de Ramose, governador de la Ciutat (Tebes) i visir; TT 192 Kheruef anomenat Senaa, administrador de la gran esposa reial Tiyi; K-28- d'Amenhotep anomenat Huy, visir del sud, etc.

14 Fathy Awad REYAD, *Final Report. Qurnet Marai Site Improvement (QSMI)*, American Research Center in Egypt, June 2015.

15 N. de Garis DAVIES i M.F. Laming MACADAM, *A Corpus of Inscribed Egyptian Funerary Cones*, Part I, Plates, Oxford 1957.

16 REYAD, *Final Report*, p. 149-150. Les sigles D&M precedint un número remeten a la publicació de DAVIES i MACADAM, *A Corpus* citat a la nota anterior.

17 Jaume VIVÓ, *Cons Funeraris Egipcis. Testimonis oblidats de la necròpolis tebana (Cônes funéraires, Funerary Cones, Grabkegel)*, Quaderns de la Societat Catalana d'Egiptologia, núm. 3, Barcelona 2022, p. 256-257, Fig. 7.49a i 7.49b.

18 Agraïm l'ajuda dels amics i col·legues Abdelrazk Ali i Ahmed Elnasseh, inspectors del Ministeri de Turisme i Antiguitats d'Egipte, així com la seva col·laboració en facilitar informació recent sobre els treballs realitzats a la tomba K-396-.

19 MAHMOUD, Abu Al-Hajjaj Tayeh Hassanein, "Tomb of Amenhotep son of Hapu in Qornat Marai No. (-369-)", en: *Proceeding of the 1st International Conference of the Faculty of Archaeology, Luxor University, 14 to 16 February 2023, Luxor, Egypt*, Luxor 2023 (en àrab).

20 El núm A.11 pertany a la recopilació de cons funeraris inèdits publicada per Jaume. VIVÓ i Salvador. COSTA, "Funerary Cones unattested in the *Corpus* of Davies and Macadam (Annex I)", en: *Bulletin de la Société d'Égytologie de Genève,* nº 22, Ginebra 1998, p. 69, 70 Fig. 24.

21 VIVÓ, *Cons Funeraris Egipcis*, p. 255, Fig. 7.47 i 7.48, 339 n. 144-145, 398 (82).

22 VARILLE, *Inscriptions*, p. 104-105, Fig. 25-27 (Textos 38 i 39).

23 Charles C. Van SICLEN III i Donald P. RYAN, "Egyptian Antiquities in South Texas. Part I, Funerary Cones", en: *Varia Aegyptiaca*, Vol. 7, San Antonio, Texas 1991, 46-47 (FC 5-7).

24 VIVÓ, *Cons Funeraris Egipcis*, p. 255, 339 n.145. D'aquest con de Huy, inèdit al *Corpus*, a banda del mencionat a la col·lecció privada del sud de Texas, es coneixen fins ara onze exemplars més.

AGRAÏMENTS:
Agraeixo sincerament a M. Elena Soto la lectura atenta del manuscrit i les valuoses observacions que han contribuït a millorar-ne la redacció.